

Irgovski Tovariš

Leto XXVII /// 1930 /// Številka 5

Dr Fran Windischer

Od rojenic do desetletnice

Od zora srečen upaš do večera...
In plačana so pota polna truda...

Prešeren

Neopaženo in nevidno, z nezavednim čutom o skorajšnji potrebi še, kot tajnostno bodriło naše nestrjene miselnosti, nalik fluidu, ki valovi in išče oporišča, je ideja o potrebi zbiranja, premišljenega združevanja in preudarjenega razstavljanja dobrin, plodov in izdelkov menda bivala in hodila z nami že dolga leta pred veliko vojno, ko smo pravi pritlikavci v mogočni gospodarski tvornosti ždeli in koprneli, se mučili in se vbadali v kovanju in snovanju pa v preudarjanju in razglabljanju bolj nego v živi resničnosti in telesnosti doznávali in čutili v sebi željo, hotenje in voljo, da tudi mi sredi strašno velikega sveta, ki nas je dušil in tlačil in nam ni pritrjeval, da nastopamo svojsko, tvegamo nastop pa se ubrano pokažemo svojim in svetu. Grmadne množine vezane tvornosti so čakale spočite in neugnane, da moško stopijo na plan in da v čvrstem razmahu postavijo, duhovno sproščene, svetu dokaze in priče svoje delovne sile in svoje ustvarjajoče moči. Naglo se v mladi svobodi misel, ki smo jo v srcu in duši nosili, spon in okovov razveže, strdi se in izobliči, da prebiva sredi med nami, od vseh pričakovana, od vseh pozdravljena kot prepotrebna naprava, ki naj bo izhodišče in središče za redne vsakoletne priredbe, od katerih sleherna in vsakočasna v zavestni smeri izpodbuja in zaploja nove like iz bolj odmaknjene in še manj poznane okolja.

Morda je predaleč, morda je pregloboko zajeto iskanje izvora stvari, ki je mogoče stopila v življenje preprosto, skromno, enolično iz velike hipne potrebe, brez duhovnega predhodništva, brez napovedi, brez priprave, samoraslo in samoniklo. Bodisi kakorkoli, dejstvo je, da je sredi med nami kmalu po osvobojenju stala s tako mladostno in mogočno silo ustanova ljubljanskega velesejma, da se moramo danes po desetih letih čuditi, kako hitro, kako brez oklevanja, brez omahovanja in brez plašljivosti je bila ustvarjena naprava, ki se je tekom naslednjih deset let ob trdem trenju vsakdanjega življenja izkazala, vživela, utekla in utrdila pa postala tako bistven del naše gospodarske prizadevnosti, da bi bila pred nami široko zevajoča praznina, ako ne bi imeli ljubljanskega velesejma.

Čudovito brzo je bila misel ulita v začasno obliko svobodne združbe, pa je pozneje prišla v nam Slovincem bolj domač in bolj priročen, združevalen lik, v obliko zadruge. Strmé hitro je bila zbrana potrebna glavnica, poklicani upravniki, odbran prostor, tako lep in tako neoposredno in nenadomestno naš in domač, da brez nevarnosti izziva tekmece in vrstnika na domačih tleh in v tujini. V zelenem oklepu starih čestitih velikanov, ki so mu ozadje večni kipi gorskih veljakov, pred nami odprt pogled na naš strmi grad, neposredno okoli nas ljuba šetališča in živo življenje, ki po Gospo-svetki cesti hrepeni v najzaljši del naše domačije. Tako so edinstveno lepi prostori ljubljanskega velesajma, ki jih je z modro preudarnostjo na razpolago dala naša slovenska prestolnica, res tako srečno izbrani in tako nedosežno ubrani, da ti zlasti proti večeru od radosti vzkipeva srce domačim obiskovalcem, pa mu zavidno išče primere tudi razvajeno oko gosta iz daljine.

Iz sebe je raslo to naše domače podjetje, ki mu je neizbrisen žig dejstvo, da je naprava naša po zamisli, po izvedbi, po upravi, po načinu dela. Ko je uprava začela delo in vrezala prvo brazdo v zeleno ledino, so bile okolnosti in prilike v gospodarskem svetu popolnoma druge nego danes. Nam se je nekako svet obrnil, in, ko se je presukal, smo se po prevratu zbudili v docela drugih prilikah, nego smo jih bili gospodarsko in duhovno vajeni stoletja.

Huda nuja je imela gospodarstvo vseh vrst. Tam v mrzlici, tu v vročici, tam v revi, tu v zabuhlem obilju, tam v obupni razdejavnosti, tu v norčavi napihnjenosti je bilo razboljeno gospodarstvo na krivi poti v Damask, pa je potrebovalo zavestnega napora in smotrenega vodstva na skoro neskončni dolgi križevi poti preko prerajanja in obnavljanja do ustaljenja in do umiritve. Po svojih tedanjih duhovnih in gmotnih zrelisčih je svet potreboval obnove in zdravja. Iz grde preteklosti, ki je v nič devala, preko odurne tedanjosti, ki je malikovala domnevana bogastva in nebotične votle številke, je bilo utirati pot do boljše bodočnosti človeka in gospodarja. Duhovno in gospodarsko je v tisti dobi stal svet na glavi, pa so ga nevarni stresljaji ogrožali v starih temeljih. Preobrazila in popačila se je miselnost. Zagospodovali so novi pojmi. Do časti in veljave so prišli drugi vidiki. Nova gesla, novi besedniki in novi proroki so se oglašali: duhovni prihajajoči kot novi vodniki v bolešno razvejanem gospodarstvu, brez peripetij s pota po šoli, po nauku življenja in izkušnje. Po vojnih tegobah izmučeno gospodarstvo je bilo v revi in stiski za blago vseh vrst. Prava egiptovska lakota slovitih sedmih suhih let je trpinčila svet. Trgovci, gospodinja in branjevec so begali za blagom. Narobe svet, ki je bil vaju, da je blago tiščalo za konsumentom in za kupcem. Vseh vrst promet se je kujal in zvijal v čudnih mukah. Točnost voznega reda je bila samo še snoročilo preteklih časov. Ob mejah so prežali na utrujenega potnika colninarji, in strahovali ga oblastni obmejni stražarji, pa je šlo po zlu vsakemu, kdor ni bil njih ugodnik. Vljudnost, poštenost, postrežljivost in ljubeznivost so bili samo še panoptično čudo v zasmeh princem nove dobe, ki so se takim razvadam že zdavnaj odsmejali. Mož beseda je prišla v nič. Gospodarski artisti povojnega časa so prvovali družbi in kupčiji. Zapravili so staro

kupčijsko moralo kot nepotrebno šaro, pa spačili pravo sliko poklicnega trgovca. Prihajači vseh vrst so se zajedli v gospodarstvo in pripravili resne gospodarske poklice do strašnega ponižanja. Zlo je prevzelo in prepredlo zdravo in vedro, pa je bilo treba dolgega truda, da sta se razveržila stara klenost in zdravo jedro.

V taki zmedi in tegobi kupčijskega sveta in njegovih naprav so se začele jeseni leta 1921 prve priredbe ljubljanskega velesejma z nazivom «Prvi vzorčni velesejem». Naprava za prvo silo v dneh razdejanega prometa ter presekanih in porušeni kupčijskih zvez s ciljem in smotrom, da pripravlja zblizanje in spoznanje med svetom, ki ponuja, in med mogočnim krogom onih, ki željno pričakujejo in nujno potrebujejo. Skromen glasnik potrebe in ponudbe ter plašen posrednik, ki tipa do boljših gospodarskih razmer. Poprava, prenova, obnova, izpopolnitev in dovršitev je bila živa nuja. Posebne prilike, svojsko neprijetne in dotlej nove, smo imeli, a se nismo niti smeli niti mogli niti hoteli ravnati in obračati po vzgledih drugih, pa smo v muki izbirali, znašali in gradili središče, ki naj bo iz prvinskih začetkov razpenjavo izhodišče za večjo napravo, ustrezno bodočim večjim in zahtevnejšim potrebam kupčije ter obrtnega in kmetijskega gospodarja. Neopisne in nedopovedne tezave prvega povojnega časa je bilo premagati. Časi mrzličnega valovanja denarja, nepoznanega sikanja in šviganja cen doma in pri mejaših, norčavo vznemirljiva doba, ko je bila vsa kupčija pravcato borzno tveganje. Prividne vrednote, dozdevni zaslužki, lažnive mamljivosti, domnevano obilje in strašna strast za obogatjenje in zaslužek brez potrpežljivosti, vse to je vabilo in begalo svet. Zaslužek brez truda, brezskrbno in brezmiselno trošenje denarja, brez potrpežljivega truda pridobljenega, je kvarilo in pačilo svet, pa ga tiralo v gospodarske zablode in krivo podjetnost.

Tri leta je vzdrževala in prirejala uprava vzorčne velesejme, v četrtem letu pa so jo izučile izkušnje, živa potreba in zavestno prepričanje, da more obdržati in ohraniti napravo po splahnitvi inflacijskih voda samo, ako jo pravočasno prilagodi novim, že bolj zdravim prilikam ter išče čim tesnejšega stika in čim trajnejših zvez v prvem redu s kmetijstvom pa drugimi gospodarsko vpoštevanimi panogami. Od leta 1924 se je naglo širilo torišče velesejma. V tem prehodnem, za usodo njegovo morda odločilnem letu mu je pritegnila uprava razstavo plemenskih konj, lovsko in planinsko razstavo, razstavo zimskega sadja. V letu 1925 je prvačila spomladi na novem torišču z razstavo vajenskih izdelkov, priključila sredi poletja higijensko razstavo, razstavo slovenskega sporta, razstavo plemenskih konj in razstavo plemenske goveje živine. Leto 1925 je bilo za naše gospodarstvo leto jeklene preizkušnje v ognju. Tedaj se je uveljavila na denarnem trgu odločna železna roka, ki ni popustila več. Od tega časa je vztrajala stanovitna vrednost našega dinarja, oslonjenega na švicarski frank v razmerju 100 Din za devet frankov dvanajst.

Trdi časi so napočili za gospodarski svet. Moral je preko nevarnih pečin in čeri, da se je z izgubami in žrtvami ob mučni prilagoditvi ustanovil po trpki deflaciji in neusmiljeni stabilizaciji na novi ravnici. Sredi norčij nestalnega novca je bilo hoditi, kar naglo

še je bilo posloviti od zapeljivega okolja večletne gospodarske zabuhlosti in pa gledati, da si se v nevarnem kroženju za časa oprijel oporišča zadostne trdnosti. Prebiti in preriti se je bilo s škripajočimi zobmi skoz brezsrčno trenje, ki je moralo nastati ob prehodu iz nabrekle konjunktore, pa si pomagati magari za ceno trdih izgub ob grmadnih težavah po strmem in hrapavem potu do novega temelja. Ob levi in desni so obležali onemogli podjetniki, ki so bili v tej strašni borbi na brezsrčni tehtnici spoznani za prelahke. Koliko kamenom spotike in koliko skalam pohujšanja se je bilo na tej nevarni stezi ogibati tistim, ki so v tem prečiščevanju stremeli iz gospodarsko črvice sredine na zdrava tla.

Leta 1926 je seglo vodstvo velesejma s hvalevredno vnetostjo na novo polje, neobdelano in prvinsko dotlej, ter se odločilo za redno prirejanje dražb kož divjih živali. V tem letu se je pojavila poleg higijenske razstave kulturno historična razstava «Slovenska žena», in pa poleg specialne razstave avtomobilov že tudi razstava našega malega obrta. V tem letu je postala meso misel, ki jo je sejmska uprava že več let gojila, ker je želela, da odmeni kmetijskim krogom ter našim domačim potrebam še prav posebno mesto. Pod geslom, osvojenim po mojem predlogu, smo dobili v začetku septembra 1926 razstavo «Ljubljana v jeseni». S tem nazivom je doživel ljubljanski velesejem ubrano kmetijsko razstavo s strokovno-poučnim oddelkom, z mlekarskim oddelkom, vinarskim oddelkom, kmetijsko-strojnim oddelkom ter z lepo razstavo plemenskih konj. Tisto leto smo imeli prvič umetnostno razstavo, vrtnarsko razstavo ter kot zaključek jesenskih priredb mednarodno razstavo plemenskih psov vseh pasem.

V naslednjih letih se je delovanje velesejma, ki je med tem že prešel v obliko gospodarske zadruga, širil stalno in smotreno. Dražbe kož divjih živali so postale stalna naprava. Vzorčni velesejmi so se vršili ob pričetku poletja, spremljala jih je cela vrsta posebnih razstav, tako razstava avtomobilov, razstava malega obrta, higijenska razstava, umetnostna razstava, razstava kanarčkov, razstava stanovanjske opreme in pohištva. Jesenski prireditve pod geslom «Ljubljana v jeseni» so se hitro uživele in priljubile. Nepogrešno privlačne so postale v Ljubljani, ki sprejema vedno v tesnem stiku z marljivimi vodniki našega kmetijstva v svoje okrilje leto za letom nove stroke. Vodstvo si pridobiva s tem novih prijateljev. V zvezi z njimi sega na razna kulturna torišča. Leta 1927 je zmogla kulturno razstavo «Gledališče-Ljudstvo-Družba», «Kmečka hiša», esperantno razstavo, revijo slovenskih narodnih noš. Dobre zveze ima vodstvo velesejma z umetniki, pa je pozimi leta 1927 priredila božično prodajno razstavo upodabljaajočih umetnikov. Leta 1928 je priredila spomladi peto in šesto dražbo kož divjih živali in v začetku junija VIII. vzorčni velesejem s specialnimi razstavami: avtomobilska razstava, razstava stanovanjske opreme in pohištva, razstava malega obrta, umetnostna razstava, Slovenska moderna umetnost 1918—1928, razstava kanarčkov. Na jesen je bila tretjič razstava pod geslom «Ljubljana v jeseni». Gospodarski krogi so slavili stošestdesetletnico obstoja Kmetijske družbe za Slovenijo z upravičenim ponosom. Vneti vodniki naših kmetovalcev

so priredili ob tej priliki kmetijsko razstavo, ki je imela kmetijsko-strokovni oddelek, oddelek za mleko in sir, oddelek za vino, oddelek za čebele, oddelek za sadje, zelenjavo, za vrtnarstvo, dalje oddelek za kmetijske stroje in orodje, lepo razstavo plemenskih konj in plemenske goveje živine, mikavno razstavo perutnine, kuncev in ovac. Hkratu so priredili vrtnarji res lepo vrtnarsko razstavo. Prvič se je pojavila razstava društva Zoo, ki si je hitro zagotovila veliko priljubljenost in obilo zanimanje. Jesenska razstava je donesla higijensko razstavo, radio razstavo, industrijsko trgovski oddelek, razstavo pohištva in stanovanjske opreme, revijo slovenskih narodnih noš ter priljubljeno tekmo slovenskih harmonikarjev. Prireditve svoje vrste je bila kulturna razstava «Slovenski tisk», ki je doživela splošno pohvalo. Praktičnim potrebam služi sadni sejem v istem času ob obilnem zanimanju prebivalstva.

V letu 1929 se je vršila konec januarja in konec marca sedma in osma dražba kož divjih živali. Zanimanje za to napravo je od leta do leta večje. Dne 19. in 20. maja je bila razstava plemenskih psov vseh pasem, v začetku junija pa se je vršil IX. vzorčni velesejem, ki je imel specialne razstave: razstava avtomobilov, razstava pohištva in stanovanjske opreme, razstava malega obrta. Velike in zaslužene pozornosti je bila deležna «Jubilejna razstava meščanskih šol», prav skrbno in strokovnjaško pripravljena, nadalje higijenska razstava kot stalna naprava in razstava perutnine in kuncev. «Ljubljana v jeseni» v začetku septembra je obsegala splošno industrijsko trgovsko razstavo, razstavo pohištva in stanovanjske opreme, razstavo hišne industrije in obrtov, kmetijski sejem za vino, sir, maslo in med, razstavo poljedelskih strojev, vrtnarsko razstavo, higijensko razstavo in razstavo društva Zoo, razstavo kanarčkov, konkurenco harmonikarjev, ki je privlačnost svoje vrste. V okrilju te prireditve smo doživeli izvrstno uspelo «Zadružno razstavo». Razstavne prireditve v devetem letu je zaključil živahni sadni sejem konec oktobra.

Obnesel in izkazal se je obod, ki smo ga skrojili za prireditve in naprave ljubljanskega velesejma. V okrilju in okviru njegovem smo v živo življenje zanašali pobude za gospodarski napredek, netili in negovali čut in duh gospodarske solidarnosti pa jo utemeljevali in dokazovali prepričevalno z resničnimi uspehi. Srečo je imel ljubljanski velesejem vseh deset let svojega obstanka. Mile so mu bile rojenice. Načelovala mu je vneta in nesebična uprava, pa je krive vere, kdor misli, da je naš velesejem bogat in da more deliti skrite nagrade svojim upravnikom. Vodstvo mu je bilo spretno, večje, kos je bilo svoji nelahki nalogi, ki ji posveča s potrpežljivo ljubeznijo do dela svoje najboljše moči. Ljubljanski velesejem ni imel niti nasprotnikov niti kljubovalcev, kamoli resnih sovražnikov. Naklonjeno, lepo ubrano, z le dobrimi željami in nasveti je spremljala desetletno njegovo delo vsa slovenska javnost, tista, ki piše, in tista, ki govori. Ljubljanski velesejem je imel in ima samo prijatelje in prijazne pospeševalce, ker vsi, ki nas ljubezen veže na to prelepo zemljo, vemo in čutimo, da je ljubljanski velesejem naša in samo naša naprava, ki je zaslužna, koristna in nepogrešno potrebna ustanova v Sloveniji za vse tiste, ki pri nas delajo in se vbadajo in se drže starega slovenskega vodila, da brez dela ni plačila in da naj

ne jé, kdor ne dela. Uprava je imela bodreče uspehe in ni zaman razvila jader hrepenenja, ker je osredotočila svoje moči in svojo prizadevnost na razstavno delo. Zvesto vodilo je bilo: Narodno blagostanje je vsota blagostanj. Pridobivati in ne odbijati. Ceniti, ljubiti in brižno negovati, kar je naše, pa če je prav skromno, prvinsko in še majhno. Kar je domačega in našega in je življenja vredno in zmožno, je treba dovrševati in izpopolnjevati s pravo materinsko ljubeznijo. Učila in gojila je umevanje za pravi gospodarski napredek, ker iz malega raste v veliko. Učila je hraniti in skušala dopovedati, da pretirana razpenjavost redko vodi do sreče in da se nam malokdaj obnaša, ako se iztegujemo predaleč. Navadno je izbral pravi del tisti, ki izhaja ob svojem, zakaj posojeni denar rad prinaša grenko odvisnost. Mnogo naših malih spečih sil smo vzbudili in vzdignili mnogo naših srednjih sil, ki so ždele in oklevale. Izpodbujali smo in vabili na plemenito tekmo v strokah in med strokami. Za dremotnost in otopelost niso današnji in prihodnji časi. Doba gospodarskega tihožitja je za vedno za nami. Srečo je imel ljubljanski velesejem! Naš svetilnik je bil, naša prejemna in oddajna postaja, vsako leto spomladi in jeseni se je postavljajal z dvojčki. Naj bo pisan, zdrav in raznolik ta zarod tudi v bodoče! Brez uspeha in ploda ni ostalo njegovo delo. V kolikor smo zaostali za željami in za smotri, nam bodi odpuščeno zaradi ljubezni, ki smo jo imeli. S srcem smo bili pri delu in smo se hudo bali vsake izgube. V svojem domačem okolju smo opravljali delo za lepše življenje naših ljudi. Obupali bi, ako bi obveljala Domjanovića: Vsigni je dobro, al doma ni. Služiti smo hoteli boljši stvari in večjemu blagostanju našega ljudstva, pa je v tem resnem štremljenju sredi grdo in trdo materialnega sveta obstajal naš idealizem.

Kam, Gospod, pojde v prihodnjem razdobju naša pot? Obrni, usmeri in opredeli jo prav, da pojdemo naprej in da pridemo naprej! V jasnino si želimo in ne v zmešnjavo! Vse to za glasom srca, ki je ljubezni polno do našega in do domačega in do tega, kar smo od očetov svojih dobili in bi radi pomnoženo predali svojim dobrim otrokom.

Drago Potočnik

Slovenske banke v letu 1929

Ker so se že vršili občni zbori vseh naših bančnih zavodov, nam je sedaj mogoče podati končno sliko o njih uspehih v preteklem letu. Na razpolago so nam podatki desetih zavodov, ki so objavili svoje bilance ter račune dobičke in izgube za l. 1928 in 1929 ter je zato primerjava mogoča. Pripominjamo, da so podatki v pričujočem članku razlikujejo od podatkov, ki jih vsako leto objavlja, kot najvišja organizacija bank, «Društvo bančnih zavodov» v svojem letnem poročilu (od tod so prešli ti podatki tudi v druge liste). Slednji namreč ne vpoštevajo neenotnosti v bilancah naših denarnih zavodov in tako ne dajejo prave slike. Tako je pri Ljubljanski

kreditni banki vračunana med upniki oziroma dolžniki postavka: medsebojni računi centrale in podružnic, ki pa zopet ni vpoštevana pri podatkih Zadrugne gospodarske banke, ne da bi poleg tega ugotovili, da ta postavka medsebojnih računov centrale in podružnic sploh ne spada v bilanco.

Poslovanje denarnih zavodov v preteklem letu ne beleži nikakih znatnejših pretresljajev. Razvijalo se je normalno, saj se tudi razmere na našem denarnem trgu vedno bolj stabilizirajo. Kakor prejšnje leto, tako tudi za lansko leto beležimo ponovne dvige zupanih jim tujih sredstev. Če vpoštevamo samo hranilne vloge, so se te povečale pri bankah bolj, kakor pa pri regulativnih hranilnicah in zadrugah skupaj. Kakor kaže, tudi dejstvo, da so banke, razlikujoč se v tem od regulativnih hranilnic in zadrug, odtegovale rentni davek od obresti svojim vlagateljem, ni usmerilo dotoka vlog v nebančne denarne zavode. Mogoče je, da bodo nastopile v tem oziru spremembe v tekočem letu, ko so vlagatelji videli, koliko obresti jim vzame rentni davek zlasti pri vezanih vlogah. Zaenkrat tega ni mogoče še natančno vedeti, ker so pri dotoku vlog tudi drugi momenti pomembni in zmanjšanja vlog ni pripisovati le odtegovanju rentnega davka.

Danes še nimamo sumaričnih podatkov o stanju vlog naših zadrug; pač pa imamo na razpolago podatke za 6 večjih zavodov, kar jih je doslej objavilo svoje računске zaključke za l. 1929. Skupno so pri teh zavodih znašale vloge konec l. 1929 764 milij. Din, dočim so konec l. 1928 znašale samo 681 milij. Zadruga zaznamujejo torej prirastka 83 milij. Din ali nad 11%. Pri vsem tem je vpoštevati, da tvorijo te zadruga le del vseh kreditnih zadrug; saj so samo pri 304 članicah ljubljanske Zadrugne zveze znašale hranilne vloge konec l. 1928 835.5 milij. Din, pri 60 zadrugah, članicah Zveze slovenskih zadrug, 304.7 milij. Din, skupno torej 1140.2 milij. Din. Pri vseh naših zadrugah cenijo hranilne vloge ob koncu l. 1928 na poldrugo milijardo Din.

Bolj sumarični pa so podatki o hranilnih vlogah naših regulativnih hranilnic, za katere sestavlja statistiko Zveza jugoslovanskih hranilnic. Po njenih podatkih so imele regulativne hranilnice konec l. 1927 728.3 milij. Din vlog, ob koncu l. 1928 so narastle na 860.6 milij. Din, konec l. 1929 pa so znašale brez kapitaliziranih obresti 963.3 milij. Din. Če dodamo tej statistiki še cenitev obresti za l. 1929, so presegle vloge regulativnih hranilnic lani prvo milijardo dinarjev. S tem pridejo regulativne hranilnice po višini vlog takoj za zadrugami, na tretjem mestu pa so šele banke.

Edino izjemo pri prirastku vlog tvori krški okraj. Tu so vloge pri nekaterih zavodih celo nazadovale. Ne motimo se najbrže, če pripisujemo to dejstvo težkim razmeram, v katerih živi naše vinogradništvo.

Obrestna mera, ki se je plačevala za vloge, je pri nas ostala v glavnem nespremenjena. Banke so plačevale 5% oz. 7%, seveda brez rentnega davka. Izjemoma je plačevalo par zavodov tudi višje obresti, pa to so bili le manjši zavodi.

Obrestna mera za vloge na bivšem štajerskem pa je imela tendenco navzgor. Tu se je plačevalo $\frac{1}{2}$ % več. To je pojav, ki ga opa-

žamo že dalje časa na denarnem trgu, saj je v zvezi s tem znano dejstvo, da imamo v Sloveniji v Prekmurju najvišjo obrestno mero.

Na drugi strani pa opazamo nazadujočo nagibnost obrestne mere za kredite, kar je povzročilo, da so zaslužki denarnih zavodov na obrestni diferenci vedno manjši. Pozdraviti pa je to dejstvo s stališča posojiljemalcev in s tem tudi vsega gospodarstva, ker le nizke obresti omogočajo večji razmah podjetnosti. Kajti nikdo ne more trditi, da pomenja visoka obrestna mera rožnate gospodarske razmere. Kdor ima denar, ga raje naloži pri varnem denarnem zavodu z dobro obrestno mero, ne da bi mu bilo treba poseči po delu, kakor pa da bi vlagal svoj kapital v nevarne posle, ki navsezadnje niti ne izkažejo tiste donosnosti, kakor jo je mogoče doseči pri navadni naložbi. Ob tej priliki nikakor ne moremo preko tega, da odhaja mnogo denarja, ki bi se lahko plodonosno porabil v produkciji in trgovini, v banke in šele iz njih zopet — obremenjen — doteka v gospodarstvo. Ta beg kapitala od podjetnosti opazamo po vseh državah z visoko obrestno mero in kjer so prilike za zaslužek malo obetajoče. Da je to tudi marsikje pri nas slučaj, dokazujejo mnogi pojavi. To nazadovanje obrestne mere se pozna tudi v tekočem letu, ko je ena največjih regulativnih hranilnic znižala svojo obrestno mero za vezane vloge od 7% na 6%. Da je tendenca, kljub nasprotnemu postopanju nekaterih zavodov, navzdol, priča tudi to, da so že svoječasno bančni zavodi (1928) sklenili znižanje obrestne mere za vezane vloge od 7% na 6½%, pa tega sklepa niso izvršili.

Po najnovjših vesteh dnevnega tiska se je tudi zagrebška zveza bank odločila za znižanje obrestne mere in sicer za približno pol %. Tako znaša obrestna mera za nove nevezane vloge 5·5% bruto, kar pomeni po odbitku rentnega davka 5·17% čistih. Obrestna mera za vezane vloge bo znašala s 15. majem t. l. kakor pri nas v Ljubljani bruto 7%. Za stare vlagatelje se bo obrestna mera znižala šele s 15. julijem. Istočasno se je v Zagrebu raznesla tudi vest, da je Narodna banka znižala obrestno mero od 6 na 5·5%, kar pa v trenutku, ko to pišemo, še ni resnica. Da pa je tendenca za znižanje obrestne mere tudi pri Narodni banki, kaže dejstvo, da je odobrila Privilegirani Agrarni banki 200 milijonov Din kredita po izjemni obrestni meri 4%. Da tega ni storila samo radi posebnega stališča Agrarne banke, je jasno. Vzgledu Narodne banke sta sledili tudi Drž. hipotekarna banka in Poštna hranilnica, obe z odobritvijo 4% posojil po 200 milj., skupno 400 milj. Din. In pričakovati je, da bo tudi Agrarna banka sedaj znižala obrestno mero od 8, oz. 10% za 2%.

Na drugi strani pa so morali biti denarni zavodi, zlasti pa banke, zelo oprezni pri iskanju plasmana za svoja sredstva. Hipotekarnega kredita naši denarni zavodi ne goje dosti, ker morajo gledati, da imajo svoje naložbe dovolj likvidne. Vedno več pa nalagajo denarja v državne papirje, ki imajo pri sedanjih tečajih prav dobro rentabilnost, pa so tudi zelo lahko vnovčljivi. Največjo pozornost vsekakor posvečajo banke meničnemu poslu, ki postaja vedno znatnejši, kolikor postaja razvojni tempo naše trgovine in industrije hitrejši. Težišče poslovanja pa je v tekočih računih, torej v kreditiranju trgovine in industrije, v glavnem gospodarske delavnosti. Tu pa jim je bila narekovana velika opreznost,

ker se pač ne smejo izpostavljati prevelikemu riziku, ko še vedno ne moremo reči, da so razmere za gospodarsko podjetnost prav ugodne. Vendar so plasirale veliko sredstev, kar jim je ravno omogočal stalni dotok vlog, da se jim ni bilo treba posluževati drugih tujih sredstev. V glavnem so lahko zadostili povpraševanju. Pri tem pa je ponovno pripomniti, da je obrestna mera z nadaljnjo normalizacijo razmer na denarnem trgu bila vedno nižja. Ta pojav opažamo tudi v drugih pokrajinah, kjer pa se še bolj občuti, ker so tam obresti še vedno visoke. Pač je pripisovati državnim denarnim zavodom, da so v veliki meri potisnili obrestno mero navzdol, kar pa ni slučaj v naših krajih, kjer njihovi krediti, ki so za druge pokrajine države razmeroma ceneni, ne morejo priti v poštev pri nas, ker je pri nas obrestna mera nižja, pa tudi denarni trg organiziran. Razen Narodne banke in zadnje čase tudi Poštne hranilnice se državni zavodi niso mogli uveljavljati toliko na našem trgu, kakor bi bilo želeti, deloma z ozirom na svoto, ki so jo prispevali naši kraji h kapitalu, deloma pa vpoštevajoč Slovenijo kot del enotne države in njeno število prebivalstva. Nasprotno opažamo celo nazadovanje pri nekaterih teh zavodih, kar pa ni pripisovati samo opisanim razmeram, ampak tudi drugim dejstvom (pri Obrtni banki, ker pač še nima v Ljubljani svoje podružnice).

V naslednjem podajamo statistiko 10 slovenskih bank, ki so nam poslale svoje računске zaključke za preteklo leto.

Bilance so izgledale sumarično tako-le (vse v tisočih dinarjev):

Aktiva:	1928	1929	Pasiva:	1928	1929
Blagajna	66.421	82.212	Glavnica	98.250	101.250
Denarni zavodi	277.318	198.094	Rezervni fondii	30.802	36.636
Valute in devize	6.481	9.099	Vloge na knjižice	354.788	394.430
Menice	261.058	270.966	Tekoči računi	489.424	550.634
Vrednostni papirji	53.428	54.811	Upniki	628.259	578.893
Konzorcijski papirji	39.688	39.179	Reeskont	10.736	3.514
Dolžniki	845.317	973.820	Čisti dobiček	12.344	12.325
Nepremičnine	36.129	35.462			
Inventar	2.740	2.453			
Izguba	9	5.414			

Analiza posameznih bilanc kaže sledeče značilne poteze: Delniška glavnica se je lani zvišala, ko je povišala svoj kapital Celjska posojilnica d. d. v Celju od 5 na 8 milij. Din. Rezerve so narastle z dotacijami koncem l. 1928 od 31 na 37 milj. Din. Najbolj so dotirale svoje rezervne fonde Celjska posojilnica, Ljubljanska kreditna banka in Kreditni zavod. Pri Kreditnem zavodu rezerve že presegajo delniško glavnico za 1,384.000 Din. Skupno znašajo lastna sredstva 137,886.000 Din napram 129,052.000 Din v l. 1929. Vsa tuja sredstva (hranilne vloge na knjižice, na tekoče račune, upniki ter reeskont) pa znašajo 1.527,475.000 Din napram 1.483,207.000 Din v letu 1928.

Poldruga milijarda je vsekakor znaten znesek, ki predstavlja do dveh tretjin v prvi vrsti prihranke slovenskega naroda, čeprav se nahaja med njimi mnogo tako zvanih dvojnih vlog: kajti pri ban-

kah ne nalagajo denarja samo posamezniki itd., ampak tudi drugi denarni zavodi, pa tudi banke med seboj. Višino tako zvanih dvojnih vlog, ki gredo vsekakor v znatne zneske, je težko ceniti. Nadalje je pri teh številkah vpoštevati, da so v njih tudi vloge pri podružnicah naših bank, ki so znatne, vendar pa moremo ceniti, da so vloge pri podružnicah naših bank izven Slovenije manjše, kakor pa vloge pri podružnicah izvenslovenskih denarnih zavodov na našem ozemlju.

Razdelitev tujih sredstev kaže to-le sliko: Najmanjše so vloge na knjižice, to pa pač zato, ker se z nabiranjem hranilnih vlog pri nas ne bavijo samo banke, ampak zlasti zadruga in regulativne hranilnice. Za 155 milj. pa so večji od vlog tekoči računi, ki tudi kažejo nagibnost k stalnemu naraščanju. Najbolj znatni pa so upniki, ki so napram l. 1928 nazadovali. Ta pojav, ki ga opažamo tudi pri zagrebških bankah, kaže, da je bil dotok vlog v naše banke tako znaten, da zavodom za zadostitev zahtevam, ki so jih stavljali nanje komitenti, ni bilo treba iskati denarja drugod. Zlasti je razvidno to nazadovanje kreditov pri onih zavodih, ki delajo dosti z inozemskim kapitalom. Če izločimo iz tujih sredstev upnike in reeskont ter vzamemo samo hranilne vloge na knjižice in tekoče račune, je razviden veliko znatnejši napredek bančnim zavodom zaupanih sredstev. Po omenjeni diferenciaciji so vloge narastle od 844,212.000 dinarjev na 945,068.000 dinarjev.

Kakšno vlogo predstavljajo naše banke v bankarstvu cele države, je razvidno iz podatkov, ki jih je objavila Narodna banka v svojem tretjem tromesečnem poročilu za l. 1929. Po tej statistiki so imele vse banke v naši državi koncem l. 1928: kapitala 2098, rezerv 731·7, hranilnih vlog na knjižice in tekočih računov 8410·8, upnikov v tekočem računu 3815·4, reeskonta 846·4 milj. Din. Vsa tuja sredstva (z akcepti in hipotekarnimi dolgovi) znašajo 12.299·4 milj. Din, lastna pa 2829·7 milj. Din. V primeri s temi številkami so sredstva slovenskih bank skromna, tōda vpoštevati je treba, da so denarni zavodi našega malega človeka zlasti zadruga in regulativne hranilnice. Zadruga ni tako razvito kakor pri nas in tudi regulativne hranilnice (s par izjemami) so skoro neznane. Tuja sredstva naših bank tvorijo nekaj nad 12% tujih sredstev bank vse države; slabše pa je razmerje pri lastnih sredstvih, kjer ne znaša odstotni delež slovenskih bank niti 5% lastnih sredstev vseh naših bank. To nesorazmerje izhaja odtod, ker so lastna sredstva naših zavodov v razmerju z zaupanimi jim tujimi sredstvi zelo majhna. Dočim je razmerje med lastnimi in tujimi sredstvi vseh bank v državi ca. 1 : 4, je razmerje pri slovenskih bankah 1 : 11. To razmerje seveda ne sme vzbujati nikakega nezaupanja, ker pač samo na sebi ni kriterij za presojo bonitete kakega zavoda. Kakor smo že omenili, je razmerje med lastnimi in tujimi sredstvi pri slovenskih bankah 1 : 11. Manjša je razlika pri Ljubljanski kreditni banki in pri manjših zavodih, večja pa je pri Kreditnem zavodu in Zadrugi gospodarski banki, ki imata razmeroma majhni delniški glavnici, 12 in pol milj. Din, oziroma 12 milj. Din, pri Ljubljanski kreditni banki pa znaša kapital 50 milj. Din, tuja sredstva pa znašajo pri Kreditnem zavodu 444·7, pri Zadrugi gospodarski banki 467·4 in pri Ljubljanski kreditni banki 441·8 milj. Din.

Reeskont postaja vedno manjši, ker ga radi znatnega dotoka denarja v vlogah banke vedno manj potrebujejo. Pa je tudi postal ta kredit v primeri z navadnimi vlogami, ki zahtevajo samo 5%-no obrestovanje, predrag.

Na aktivni strani bilance je predvsem ugotoviti, da je likvidnost naših bank znatna, skoro da bi rekli, na škodo rentabilnosti. V blagajnah bank (pri tem so upoštevana tudi dobroimetja pri Narodni banki in Poštni hranilnici) leži nad 82 milj. Din in je gotovina napram l. 1928 prav znatno narastla. Istočasno so se zmanjšale naložbe bank pri drugih denarnih zavodih. Samo pri Kreditnem zavodu so se znižale od 190 na 120 milj. Din, ker je zavod te manj donosne naložbe pretvoril v plodonosnejše kredite svojim komitentom, pri ostalih bankah pa od 87 na 78 milj.

Valutno in devizno poslovanje narašča, kar je razvidno iz postavk v bilancah onih zavodov, ki pač te izkazujejo detajlno.

Menično poslovanje se ni dosti spremenilo. Pri nekaterih zavodih se je povečalo, n. pr. pri Zadrudni gospodarski banki, kjer so menice narastle od 68'5 na 92'5 milj. Din. Pri drugih zavodih pa je zopet nazadovalo, v večji meri le pri Ljubljanski kreditni banki, kjer so menice nazadovale od 101'7 na 91'7 milj. Din, zakar pa se ne motimo, če trdimo, da je to v zvezi z opustitvijo podružnice v Trstu.

O sestavi svojega efektnega portfeja navajajo zavodi te-le podatke: Ljubljanska kreditna banka, vrednostni papirji 16,257.000 Din napram 14,645.000 Din konec l. 1928; od vsote v l. 1929 odpade na državne papirje in delnice Narodne banke ca. 11 milj., na bančne delnice 3'7 milj. Din, na industrijske delnice pa 1 milj. Din. Pri tem je še vpoštevati, da ima svojo večino delnic Združenih papirnic Vevče itd. vknjiženih na kontu «Konzorcijalni računi in trajne udeležbe». Dvig vrednostnih papirjev pri Kreditnem zavodu od 6,059.000 na 13,170.000 Din je pripisovati znatnemu nakupu državnih papirjev, v prvi vrsti Blerovega posojila. Saj je znano, da sedaj največ trguje z dolarskimi papirji ravno ta zavod. Stanje delnic in industrijskih udeležb se ni mnogo izpremenilo. Zadrudna gospodarska banka izkazuje za l. 1929 državnih papirjev 17,010.000 Din napram 24,843.000 Din v l. 1928, kar pomeni torej nazadovanje radi ugodne realizacije. Na drugi strani pa so industrijski vrednostni papirji narastli od 3,300.000 Din v l. 1928 na 3,962.000 Din.

Konzorcijalni računi, ki jih vodita posebej dva zavoda, ne izkazujejo posebnih izprememb.

Dva zavoda (Ljubljanska kreditna in v njeno interesno sfero spadajoča Obrtna banka) izkazujeta posebej tudi lombard vrednostnih papirjev. Lombard je pri Kreditni banki zelo narastel, kar je z ozirom na vedno večje množine vrednostnih, zlasti pa državnih papirjev, pri nas razumljivo.

Največjo aktivno postavko pa tvorijo dolžniki, ki se zelo približujejo svoti 1 milijarde Din. Ta postavka je izredno narastla pri Kreditnem zavodu (namesto bank) in sicer za celih 69 milj., nadalje pa pri Zadrudni gospodarski banki za 61 milj. (radi večjega dotoka tujih sredstev). Ostali zavodi beležijo le manjše izpremembe.

K podatkom o računu dobička in izgube je pripomniti, da veljajo samo za 9 zavodov, ker 1 zavod teh podatkov ni objavil, pa tudi ni tako velik, da bi pokazal drugačno tendenco. Poleg tega je še treba vpoštevati, da vlada pri sestavljanju teh računov še večja neenotnost kakor pa pri bilancah. Shematičnih podatkov ni mogoče dobiti in zato ti podatki nimajo tako velike vrednosti kakor podatki o bilancah.

Račun dobička in izgube izkazuje tele postavke (vse v tisočih dinarjev):

Dohodki:	1928	1929	Stroški:	1928	1929
Prenos dobička iz leta 1928/27	544	427	Upravni stroški	9.481	10.086
Obresti	26.337	24.511	Plače in doklade	18.950	18.140
Donos realitet	1.269	1.106	Davki	4.051	1.946
Bančni posli	18.921	18.269	Odpisi	2.112	7.348
Skupni donos	47.071	44.313	Čisti dobiček	12.325	12.344
			Skupni stroški	36.919	49.864

Iz teh podatkov je razvidna tendenca denarnega trga k znižanju obrestne mere. Najbolj je padel donos obresti, kajti dočim je ostala obrestna mera za vloge neizpremenjena, so se druge obresti stalno zniževale. Toda tudi donosnost bančnih poslov je padla. Splošni dohodki bank so padli. Med stroški pa so se zvišali edino upravni. Da pa je čisti dobiček bil tako znoten, je pripisovati le velikemu znižanju davčne režije. Še leta 1928 so plačale banke na davkih čez 4 milijone Din, leta 1929 pa niti 2 milijonov ne. Še večje pa je znižanje davčne režije napram prejšnjim letom. Leta 1925 je plačalo 13 bank 15-8 milijona Din davkov, leta 1926 11 zavodov 12-8 milj., leta 1927 10 zavodov 7-4 milj. l. 1928 pa 10 zavodov 4-05 milj. Ti podatki kažejo, kako velika je bila obremenitev zlasti v letu 1925, nadalje pa posledice nove davčne zakonodaje. Tudi stroški za plače so se znižali, to pa radi znižanja pri Ljubl. kreditni, kjer se je v teku leta 1929 število uradništva znižalo od 246 na 225, deloma radi ukinjenja podružnice Trst, deloma radi redukcij v tuzemstvu. Pri vseh drugih zavodih so izdatki za plače narastli.

Čisti dobiček se je napram 1928 celo dvignil, če pa vpoštevamo samo zavode, ki so izkazovali obe leti aktivne bilance (8 po številu) so čisti dobički narastli od 11,986.000 Din na 12,344.000 Din, torej za 350.000 Din. Zneski, ki so jih zavodi dali za dividende, so ostali neizpremenjeni, če ne vpoštevamo ene banke, ki je 1928 izkazala dobiček, 1929 pa izgubo, dočim je druga banka zopet obe leti izkazala izgubo. Tako znaša dividenda: Dolnjelendavska hranilnica 13%, Kreditni zavod in Celjska posojilnica 10%, Zadržna gospodarska banka 9%, Prekmurska banka 8%, Ljubljanska kreditna banka in Zadržna banka 6%, Obrtna banka 5%. Pri tem je še vpoštevati, da je Celjska obe leti plačala 10%, čeprav je lani zvišala glavnico od 5 na 8 milj.

Pri odpisih je vpoštevati, da so pri 9 zavodih znašali l. 1928 2,112.000 Din, l. 1929 pa 2,298.000 Din. Povečanje odpisov pri vseh zavodih skupaj pa je pripisovati le sanaciji ene banke, ki je izvršila v to svrhu znatne odpise.

O številu zaposlenih nameščencev zavodi ne navajajo podatkov s častno izjemo Ljubljanske kreditne, ki ima tudi najbolj detajlirano bilanco. Skupno so konec lanskega leta po naših podatkih imele ljubljanske banke (njih 7 po številu) zaposlenih 486 oseb, od teh odpade na centrale v Ljubljani 243 oseb, na podružnice pa ravno toliko. Ljubljanska kreditna pa navaja te podatke: 1927 278 oseb, 1928 246 oseb in 1929 225. To znižanje je pripisovati opustitvi podružnice v Trstu, kakor tudi redukciji v tuzemskih obratovališčih.

Podatkov o prometu manjši zavodi ne objavljajo, pri 3 velikih (Lj. kred., Kred. zavod in Zadr. gosp.) je znašal 85.122·5 milj. Din napram 83.957·1 milj. Din v letu 1928. Na posamezne zavode odpade: Ljublj. kred. 40.142·1 (1928 40.101), Kreditni zavod 27.803 (28.736·6) in Zadr. gosp. 17.177·2 (15.119·2) milj. Din.

Podružnična mreža naših bank se lani ni dosti spremenila. Edino Ljublj. kred. je opustila iz političnih in gospodarskih razlogov podružnico v Trstu. Kaj je ta podružnica pomenila za banko, je razvidno iz sledečih podatkov, ki jih navaja banka v svojem poročilu za leto 1929. Imela je prometa 3 milijarde Din, upnikov (raznih) 28·5 milj. (cela banka 381·3), dolžnikov 29·6 (cela banka 406·8) milijonov; osebna režija je pri njej znašala 605.000 Din. Sedaj ima banka 14 podružnic, od tega v Sloveniji 9. Letos je, kakor znano, otvorila podružnico v Zagrebu. Zadružna gospodarska ima 10 podružnic, od tega 5 v Sloveniji. Celjska ima 2 podružnici v Sloveniji, Obrtna pa 1 v Sloveniji. Skupno imajo vse slovenske banke 28 podružnic, od tega v Sloveniji 17, 3 v Vojvodini, 5 v Dalmaciji, 1 na Hrvaškem, 1 v Slavoniji in 1 v Bosni. Za primer navajamo, da je imelo vseh 27 zagrebških bank konec leta 1929 99 podružnic, ekspozitur, agencij in mejalnic.

V ilustracijo naših razmer navajamo podatke o bilancah 24 zagrebških bank, katere smo sestavili po kolikor mogoče enotnih vidikih za leti 1928 in 1929. Manjkajo samo podatki za tri banke, ki pa nimajo takega pomena, da bi napravile statistiko nevpornabno (to so Depozitna banka, Bankovno i mjenjačno d. d. ter Hrvatska seljačka zadružna banka). Ti zavodi so izkazovali v svojih bilancah sledeče številke (vse v milijonih Din, v oklepajih podatki za 1928):

Aktiva:	1929	1928	Pasiva:	1929	1928
	Blagajna	290·0		217·5	Glavnica
Denarni zavodi	246·0	280·3	Rezerve	219·1	211·7
Menice	1.338·5	1.073·5	Vloge	3.738·9	3.344·7
Vrednostni papirji	466·7	424·2	Upniki	2.087·8	2.087·8
Dolžniki	3.759·8	3.793·5	Čisti dobiček	74·1	68·3
Nepremičnine	298·9	301·1			

Kakor je iz teh podatkov razvidno, je razvoj sličen našemu. Toda pri podatkih o zagrebških bankah je vpoštevati, da bilance niso bile sestavljene po enotnih vidikih za obe leti. Da navedem samo en primer: postavki upnikov sta obe leti enaki, čeprav so pri večini zagrebških bank upniki padli, toda Hrvatska banka je l. 1928 imele vse upnike pod vlogami in tekočimi računi, letos pa izkazuje

vloge in tekoče račune ločeno od upnikov. Tako seveda popolnoma točna primerjava ni mogoča. Nadalje moramo k omenjenim številkam pripomniti sledeče: padec nepremičnin je pripisovati prenosu nekaterih zgradb Udružene banke na Pokojninski fond uradništva.

V splošnem pa opažamo tudi pri zagrebških bankah naraščanje vlog ter padanje upnikov, nadalje padanje dobroimetij pri bankah kakor tudi debitorjev. Menice pa naraščajo kakor tudi vrednostni papirji predvsem radi nakupa državnih papirjev.

Franjo Hauc

Štajerski viničarji

(Konec)

Zadnja leta in danes pa se gibljejo dnevne viničarske plače med temi mejami:

Kraj	Pri kmetu brez hrane	Pri gosposki brez hrane	Pri kmetu s hrano
	Din	Din	Din
Ormoške gorice	7 ⁵⁰ do 10 [—]	5 [—] do 10 [—]	8 [—] do 10 [—]
Ljutomerska okolica	5 [—] do 10 [—]	3 [—] do 12 [—]	5 [—] do 10 [—]
Mariborski okraj	2 [—] do 10 [—]	2 ⁵⁰ do 15 [—]	1 [—] do 10 [—]
Haloške gorice	5 [—] do 7 ⁵⁰	3 [—] do 10 [—]	2 ⁵⁰ do 8 [—]

Jasno se kaže po tej razpredelbi vpliv strokovnih viničarskih organizacij. V krajih namreč, kjer je ta strokovna organizacija dobro izvedena, so tudi dnevne plače višje, nasprotno pa v krajih, kjer jih še ni, so plače neznatne in nerazumljivo se nam zdi, kako je mogoče svojega viničarja plačati z dnevno plačo z Din 1.— ali Din 2⁵⁰! in to za težko delo, ki traja od 6. ure zjutraj do noči! In faktično se to dogaja še danes.

*

Bedi viničarjev se je skušalo odpomoči že od leta 1920 naprej z raznimi anketami in osnutki viničarskih redov, ki so bili predloženi poljedelskemu ministru v študij in predložitev narodni skupščini, a uspeha ni bilo.

Tako je sklicalo poverjenišтво za socialno skrbstvo 20. marca 1920 informativno anketo na okrajno glavarstvo v Mariboru, katere namen je bil, zaslišati želje in predloge merodajnih faktorjev glede redakcije viničarskih redov iz leta 1886 in 1898. Ankete so se udeležili zastopniki deželne vlade in lokalnih političnih oblastev in par strokovnjakov, zastopnikov strokovno-političnih organizacij viničarjev. Rezultat ankete je bil sklep, da se ustanovi v Mariboru osrednja paritetna komisija za rešitev viničarskega vprašanja in viničarske komisije. Predlogi teh dveh komisij so bili norma, ki se je po njej ravnalo poverjenišтво za socialno skrbstvo pri sestavljanju p r v e g a osnutka novega viničarskega reda. Ta osnutek je bil predložen drugi

anketi 21. marca 1921 v Mariboru, ki ga je odobrila ter poslala anketi viničarskih in pravnih strokovnjakov v Ljubljano, ki so izvršili končno redakcijo viničarskega reda v juridičnem in strokovnem oziru ter ga maja meseca istega leta poslali ministru za socialno politiko s predlogom, da se osnutek kot krajevna uredba, ker ustava takrat še ni bila sprejeta, uzakoni. Minister za poljedelstvo pa se z osnutkom ni strinjal, ker se k anketam, ko so osnutek izdelale, niso povabili, namenoma ali ne, tudi vinogradniki sami ter je opozarjal na sporazumno rešitev viničarskega vprašanja. Tako se je sklicala 8. julija 1922 tretja anketa, h kateri so bili povabljeni tudi kmetje-vinogradniki sami, organizirani v političnih strankah, Kmetijski družbi in Kmetski zvezi. Ankete so se udeležili vsi ter sporazumno odobrili osnutek s primernimi spremembami v prid vinogradnikom.

Kljub temu, da bi uzakonitev tega viničarskega reda vsaj nekoliko omilila bedni položaj tega siromašnega stanu, kar ne bi bilo le le velikega socialno političnega pomena, temveč bi zboljšanje teh bednih razmer imelo tudi vpričo eksponiranosti vinorodnih krajev pomen tudi v narodnem oziru za varnost naše severne meje, se ministrstvo za poljedelstvo, kateremu je bil osnutek izročen v študij in v predlog, da ga predloži narodni skupščini, za to ni zavzelo. Kar se osnutka samega tiče, je bil mnogo boljši od prejšnjih, ker bi po njem imel viničar pravico do nagrade od pridelanega vina in bi tudi sam odločeval v sporih med seboj in vinogradnikom.

Ko je bila naša država upravno razdeljena v oblasti, si je mariborska oblastna skupščina prevzela pred vsem za svojo važno nalogo, da kot predstavnica samoupravne edinice dokončno reši to potrebno zakonito ureditev razmer med viničarjem in gospodarjem in zboljša ter povsem derogira stara dva deželna zakona iz l. 1886 in 1898. In tako je po mnogih anketah, posvetovanjih in zasliševanjih sprejela na svoji seji dne 20. julija 1928 uredbo o viničarskem redu, ki jo hočem na kratko raztolmačiti, da nam je jasno, v čem obstoja to službeno razmerje. Omenil in raztolmačil bom samo najvažnejše paragrafe.

V § 1. je že uvodoma povedana definicija viničarjev, zato je ponovno ne navajam. Pripomniti pa moram to, da se daje ali se je dajala viničarju pogojena mezda v naturalijah in denarju, česar ne najdemo zlahka drugod. Naturalije obstoje navadno v krompirju, vsake vrste žitu, koruzi in drugem. Kar se pa tiče strokovne usposobljenosti, pripomnim, da so viničarji zvečina samouki. Viničarska dela, ki obstoje v pravilni rezi, kopi, škropljenju, žveplanju, uči oče sina, brat brata in to se ponavlja od roda do roda. Vsekakor pa so potrebni, in to se danes že ponekod dogaja, tečajji za napredno vinogradništvo in kletarstvo, viničarske šole, strokovne knjige in novine. V vinorejske šole viničar ni mogel poslati svojih otrok, ker ni imel za to sredstev.

Za strokovno usposobljenost se po tem paragrafu zahteva, da je viničar tri leta zaposlen v vinogradnih delih.

§§ 4. in 5. določata, da se mora to službeno razmerje ustanoviti s posebno pismeno pogodbo, pisano v dveh izvodih in mora vsebovati izčrpen seznam dela, ki ga mora viničar vršiti sam, odnosno s pomočjo gospodarjevih ljudi.

§ 6. Prejemki; ti so sledeči:

- a) prosto stanovanje v vinogradnikovi zgradbi, takozvani viničariji, z že obstoječim vrtom za zelenjavo;
- b) deputatna zemlja v izmeri najmanj $\frac{1}{4}$ tiste površine vinograda, ki ga mora obdelovati. Če ni dovolj deputatne zemlje, mora dati gospodar letno do 1. novembra toliko krušnega zrnja ali krompirja, kolikor bi se ga pridelalo na manjkajoči zemlji.

Nadalje je urejeno v tem paragrafu tudi glede ostalih potankosti — tako glede stelje, gnoja in krme za živino ter o nagradi Din 100— od vsakega orala vinograda, česar prejšnji avstrijski red ni vseboval, pač pa je bila ta nagrada predvidena v prejšnjem osnutku.

Poleg teh prejemkov mora dobiti viničar še pogojeno m e z d o, za težja dela, kakor za rigolanje (to je prekopavanje zemlje za nov nasad), cepljenje, škropljenje in žveplanje, mora dobiti še 25% doklado k mezdi, če so dela v redu izvršena.

§ 7. Ti ob nastopu ustanovljeni prejemki se ne smejo v škodo viničarja med letom spremeniti.

§§ 8. in 9. govorita o delovnem času, ki traja v letnih mesecih od 7. do 12. ure in od 13. do 18. ure s polurnim odmorom dopoldne in popoldne, v zimskih mesecih pa od 8. do 12. in od 13. do 17. ure brez dopoldanskega in popoldanskega odmora, ter o nadurah, za katere gre viničarju 50% višja plača kakor za redno dnevno delo.

§§ 10. in 11. Viničarjeve dolžnosti:

do gospodarja in vinograda, o nastopu službe, glede vinogradniških del, glede škode, ki jo opazi v vinogradu ali pri poslopju in o povračilu škode za primer, da jo sam, njegov ljudje ali njegova živina zakrivi.

§§ 12. do 15. določajo dolžnosti gospodarja do viničarja in njegovih ljudi glede v pogodbi stavljenih pogojev, glede stanovanja, deputatne zemlje, plačila in drugo. — Viničarjeva stanovanja morajo biti čista ter odgovarjati higijenskim zahtevam in v splošnem ne smejo biti slabša kot so druga kmetska stanovanja v dotičnem kraju.

V tem se je prej največ grešilo. Viničarjevo stanovanje je po nekod obstajalo iz pol podrte lesene bajte.

Materam-dojilkam, poročenim in neporočenim, se mora dati prilika, da ob pravem času doje svojo deco in radi tega jim gospodar ne sme skrajšati odmora, ki jim gre med delovnim časom in zmanjšati plače.

§ 16. Viničarji se najmejo redno za 1 leto — takozvano viničarsko leto, ki se prične s 1. novembrom in se konča z 31. oktobrom. Ta termin je določen predvsem radi tega, ker je do 1. novembra v vinogradu gotovo vse delo, tudi trgateg in vinograd čez zimo, razen morebitnega prekopavanja za nov nasad miruje.

Redna odpoved je dovoljena samo od 1. do 15. avgusta. Če se ne odpove, se službeno razmerje molče podaljša za eno leto.

§ 17. Selitev viničarja.

Pri selitvi, ki se mora izvršiti pri redni odpovedi le od 1. do 11. novembra, sme vzeti viničar le toliko inventarja, drv, sena in slame s seboj, kolikor jih je pripeljal s seboj pri vstopu v službo.

Stroške selitve trpi po tem paragrafu viničar, kar je v nasprotju z določilom avstrijskih redov, kakor tudi prvega o s n u t k a, da trpi stroške selitve gospodar. Le v izjemnih slučajih, kadar je zagrešil viničar kako kaznivo dejanje, je po starih redih trpel stroške viničar.

Med viničarskim letom gospodar ne sme sprejeti viničarja, ki je služil prej pri drugem vinogradniku in katerega službeno razmerje ni bilo po viničarski komisiji razrešeno. V toliko je ta službena pogodba absolutnega značaja, kajti če to kljub temu stori, se ta vinogradnik kaznuje z globo 100 do 1000 Din in odgovarja še za vso škodo prejšnjega vinogradnika.

§§ 19. do 22. govore o predčasni ukinitvi službenega razmerja, ki more prenehati vsled viničarjeve ali gospodarjeve ali obojestranske krivde. Iz k r i v d e v i n i č a r j a — radi tatvine, goljufije, poverbe, poškodbe, kršenja službenih dolžnosti, zanemarjanja gospodarjeve živine, ki jo redi in se mu je dala v oskrbo, izrabljanja delovne moči v škodo gospodarja pri tujih ljudeh, vsled žaljenja gospodarja itd. V teh primerih odgovarja viničar tudi za dejanja svojih delovnih moči. — Iz k r i v d e g o s p o d a r j a radi surovega ravnanja z njim, vsled zadrževanja ali odtegovanja pogojene plače, vsled npravstvenih pregreškov napram viničarju in njegovi družini in vsled tega, če viničar brez škode za svoje zdravje ali npravnost ne more nadaljevati službenega razmerja.

S p o r e, izvirajoče iz službenega razmerja, pa rešuje posebna v i n i č a r s k a komisija, ki je nova tvorba in ki obstoja iz 3 členov.

O tej komisiji, o postopanju pred njo ter o ugotovitvi škode govore obširno §§ 23. do 30. Podrobnosti ne navajam, samo to:

Predsednik je vedno župan občine, v kateri leži posestvo in vinograd, na katerem je viničar zaposlen. Enega člana imenuje vinogradnik, drugega pa viničar, za vsak primer posebej. Sklepa se z večino glasov. Sestane se ta komisija na predlog viničarja ali gospodarja ali obeh. Odloča o vseh spornih zadevah, ki nastanejo med viničarjem in gospodarjem po krivdi ali enega ali drugega, o predčasnem odpustu iz službe, o povrnitvi škode itd. Poravnave, sklenjene pred to komisijo, imajo veljavo sodnih poravnjav.

Naslednji trije paragrafi govore še o pravici udruženja viničarjev v posebna strokovna društva, o prestopkih za dejanja, ki nasprotujejo tej uredbi in ki ne spadajo pod določila kazenskega zakona in ki se kaznujejo kot prestopki zoper oblastne uredbe po zakonu o oblastni in sreski samoupravi in o službenem razmerju, ki se sedaj mora spraviti v sklad z določili te uredbe.

§ 34 kot zadnji paragraf derogira še oba deželna zakona iz leta 1886 in 1898.

To je na kratko začrtana vsebina viničarskega reda. Viničarji so ga sprejeli še z dokaj velikim veseljem, saj jim nudi več ugodnosti kakor stari avstrijski red, ki sicer za predvojne razmere ni bil najslabši, absolutno brez vsake vrednosti pa je bil za povojne razmere.

Vinogradniki sami pa z njim niso zadovoljni in trde, da je viničarski red slab ter ne sprejemajo radi v službo viničarjev, ki imajo nove viničarske knjižice ter se drže pri sklepanju službenih pogodb določil novega reda. Predvsem pa se protivijo novim določilom tega

reda, kakor pismenim pogodbam, izplačilu nagrad, določilom glede stanovanj, obsežnosti deputatne zemlje ter temu, da bi viničar v sporih z vinogradnikom soodločeval tudi sam.

Kljub vsem tem ugodnostim pa je tudi ta red še pomanjkljiv, kajti viničarju in njegovi družini bi se morala zajamčiti tudi oskrba za slučaj bolezni, nezgod in pa starost. Novi red bi moral vsebovati zato obvezno zakonito zavarovanje, višino plače in druge podrobnosti in to pred vsem radi tega, da se prepreči z begom viničarjev v mesta in tovarne povečanje proletariata in brezposelnosti.

Referat v agrarnopolit. seminarju prof. dr. Böhma na juridični fakulteti univerze v Ljubljani.

Pogled na naše gospodarstvo v maju 1930

Naša statistična služba postaja vedno bolj obsežna, pa tudi podatki se veliko hitreje objavljajo kakor svoječasno, ko smo na razne statistike morali čakati mesece in mesece. Zlasti je bil razviden ta napredek lani, ko je začela Narodna banka izdajati svoja redna četrletna poročila o našem gospodarstvu. Ta poročila pa so bila namenjena predvsem inozemstvu in želeli je, da naša Narodna banka to svojo poročevalsko službo uredi tako, da bomo imeli več haska od nje tudi doma. Zlasti pa želijo gospodarji, da začno ta poročila izhajati mesečno, ker bodo le tako najlažje služila praktičnim potrebam gospodarstva, saj je razdobje treh mesecev le predolgo, kajti v naši hitro živeči dobi rabimo vse informacije v kolikor mogoče kratkem času. V naslednjem priobčujemo par najznačilnejših podatkov o našem gospodarstvu za najbližje preteklo dobo. Ti podatki so bili deloma že objavljeni drugje, mislimo pa, da je prav, če zberemo te podatke v kolikor mogoče sistematično celoto, saj mnogokrat nimajo pomena, ko so objavljeni drugje sporadično.

O splošnem položaju našega gospodarstva je ugotoviti, da imamo ta mesec zabeležiti nazadovanje zaposlenosti večine industrij. Izjemo tvorijo le gradbena stroka in pa stroke, ki so z njo v zvezi. Isto velja v splošnem tudi za obrt. Nazadovanje beleži nadalje tudi konjunktura pri večini trgovskih strok. Opaža se, da je letos sezijsko nazadovanje zaposlenosti prišlo znatno prej kakor prejšnja leta, to pa zato, ker smo imeli letos izredno milo zimo in se je tako mesto v aprilu začelo živahnejše stavbno gibanje že v marcu. To se vidi tudi s slike denarnega trga. Dočim je bil doslej običajen pojav, da so vloge pri denarnih zavodih rasle do meseca maja, najmanj pa do meseca aprila, opažamo letos, da so vloge začele nazadovati že meseca marca. Tako vidimo, da je n. pr. pri naši največji regulativni hranilnici znašal prirastek vlog v januarju ca. 8 milijonov Din, v februarju pa je prirastek padel na ca. 4 milijone Din, dočim pa so v marcu vloge celo nazadovale. Letošnja stavbena delavnost je v Ljubljani in okolici dokaj živahna. Zlasti se grade male stanovanjske hiše, dočim pa je gradbe večjih hiš pričakovati za nekoliko kasnejši čas. Kakor pa doslej kaže, bo tudi gradba večjih hiš živahna. Spominjamo samo na realizacijo velikih projektov Pokojninskega zavoda v Ljubljani, nadalje se nam obeta zazidava vsega kompleksa okoli Ljubljanske kreditne banke.

V ostalem pa nam razvoj konjunktura kažejo naslednji podatki, kateré smo zbrali v ilustracijo našim izvajanjem.

Denarni trg

Tu so nam na razpolago podatki o stanju Narodne banke, o prometu Poštne hranilnice ter četrletna bilanca Drž. hipotekarne banke.

Glavne postavke Narodne banke so bile sledeče (v milijonih Din):

	Obtok	Kritje	Obveznosti
Konec januarja . . .	5.585·7	2.798·9	1.372·1
Konec februarja . . .	5.569·6	3.036·5	1.408·5
Konec marca . . .	5.363·0	3.014·6	1.397·3
Konec aprila . . .	5.221·0	2.964·6	1.555·4

Poštnočekovni promet je znašal v posameznih mesecih (vse v milijonih Din), nadalje so znašale vloge ob koncu meseca (v milijonih Din):

	Promet		Vloge	
	1928	1929	1928	1929
Januar	5.089·5	4.529·3	852·0	602·6
Februar	4.569·6	3.631·6	845·7	618·2
Marec	4.881·5	4.176·5	816·0	538·4
April	5.056·8	4.414·7	808·7	492·2

Ti podatki kažejo, da imamo še vedno dovolj brezposelnega kapitala, tako v bankah, kakor tudi v centralnih institucijah našega denarnega trga. Likvidnost je še nadalje znatna, zlasti pri beograjskih bankah. Pri Državni hipotekarni banki so se v 1. tromesečju letos povečala njena tuzemska sredstva od 2141·5 milj. na 2157·4 milj., istočasno pa so se zmanjšala inozemska dolgoročna sredstva od 933 na 929·4 milj. Nova sredstva je banka plasirala predvsem v naložbe in deloma v nova hipotekarna posojila.

Efektini trg beleži letos večji promet in živahnost v državnih papirjih. Zlasti se pozna uvedba takozvanih dolarskih papirjev na naših borzah. Sestavili smo tečaj naše najvažnejših vrednostnih papirjev na zagrebški borzi koncem vseh mesecev t. l. Slika je sledeča:

	7% inv. pos.	8% Bler. pos.	7% Bler. pos.	vojna škoda
1. januarja	85·00—85·50	—	—	437·00—438·50
31. januarja	82·75—83·75	89·00—91·00	79·00—80·00	440·00—441·00
28. februarja	81·00—82·00	92·00—92·50	81·00—81·50	402·50—403·00
31. marca	86—den.	97·50—98·00	86·00—86·50	414·50—415·00
30. aprila	87·00—87·50	96·75—97·50	84·50—85·00	422·25—422·50
16. maja	87·50—87·75	96·00—96·5	84·25—84·75	426·50—427·00

Iz teh podatkov se vidi, kako so vplivali dolarski papirji zniževalno na tečaj 7% invest. posojila, toda kasneje je nastopil preokret in vsi državni papirji so postali čvrsti ter beležijo kurzne dobičke.

Poleg tega navajamo tu podatke o deviznem prometu ljubljanske borze, ki se redno objavljajo v naših dnevnikih in so merilo za intenzivnost naše zunanje trgovine, o kateri pa bo govora še na drugem mestu. V milijonih Din je znašal devizni promet na ljubljanski borzi:

	1928	1929	1930
Januar	72·8	89·1	89·1
Februar	60·2	58·6	67·1
Marec	72·5	62·5	80·7
April	73·2	74·4	88·9

Kakor vse kaže, bo letošnji promet ljubljanske borze v devizah presegel 1 milijardo Din, saj je po dosedanjih rezultatih večji kakor lani (lani je znašal vse leto 978·7 milijona Din).

Zunanja trgovina

V prvih treh mesecih t. l. se je razvijala naša zunanja trgovina takole (vse v milijonih dinarjev):

	Uvoz		Izvoz	
	1928	1929	1928	1929
Januar	560·9	560·7	616·2	425·7
Februar	521·1	404·0	480·8	385·1
Marec	658·5	684·6	599·0	499·4

V mesecu januarju torej je bila naša zunanja trgovina še aktivna, v februarju, še bolj pa v marcu, pa je po daljšem času zopet postala pasivna. Aktivnost je pripisovati dobri letini in velikemu izvozu pšenice ter koruze, ki pa je v zadnjih mesecih zelo ponehal. Oživel je zopet nekoliko v maju, tako da nam je za ta mesec pričakovati višjih številke izvoza.

Blagovna tržišča

O položaju na blagovnih tržiščih smo vezani na podatke o gibanju cen, ki jih objavlja Narodna banka sedaj mesečno. Iz teh podatkov posnemamo: (za podlago preračunavanja služijo cene leta 1926 kot 100):

	Januar	Februar	Marec	April
Pojedelski proizvodi	104·5	100·7	95·9	95·3
Živalski proizvodi	98·2	97·1	102·5	99·2
Mineralni proizvodi	88·2	88·3	88·7	88·7
Industrijski proizvodi	86·6	85·9	83·6	82·1
Celokupni indeks	93·6	92·1	91·1	89·6

Kakor se splošno čuti, so cene kmetijskih proizvodov izredno padle, pri čemer je še vpoštevati, da je ta indeks sestavljen na podlagi cen iz l. 1926, znano pa je, da smo imeli priliko zabeležiti že leta 1925 dispariteto v razvoju cen industrijskih in agrarnih proizvodov, kar se je lani in letos še bolj občutilo.

Ustanovitev novih podjetij

Zbornica za TOI v Ljubljani vsako četrletje objavlja podatke o gibanju števila trgovinskih in obrtnih obratov v Sloveniji. Po tej statistiki je bilo v zadnjih časih prijavljenih oz. objavljenih na njenem področju obrtnih obratov:

	Prijave			Odjave		
	1928	1929	1930	1928	1929	1930
I. četrletje	693	768	674	351	563	476
II. četrletje	720	706	—	345	461	—
III. četrletje	611	600	—	300	280	—
IV. četrletje	734	669	—	569	375	—

Prirastek novih obrtnih obratov je dokaj stalen in se samo v nekaterih stanovih opaža, da jih naraščajoča industrializacija izpodriva. Pri nekaterih zopet se opaža prenasičenost, ker pač naše gospodarstvo ne potrebuje več takih obratov. Drugačno sliko pa nudi trgovina, pri kateri je opaziti nazadovanje, o čemer naj govore številke.

	Prijave			Odjave		
	1928	1929	1930	1928	1929	1930
I. četrletje	336	393	305	305	792	367
II. četrletje	323	379	—	455	360	—
III. četrletje	482	355	—	258	181	—
IV. četrletje	514	373	—	585	299	—

Že v letu 1928 smo v dveh četrtletjih registrirali večje število odjav kakor prijav, nadalje je tudi v prvem četrtletju 1929 bilo število odjav večje kakor število prijav. Ravnotako je tudi v 1. četrtletju t. l. število odjav preseglo število prijav. Vse to kaže, da je položaj trgovine v splošnem slab, smatrati pa je treba vse to za sanacijo razmer, za nujno potrebno čiščenje. Kaže pa ta pojav tudi to, da smo s trgovino v veliki meri saturirani in da naša gospodarske razmere pripuščajo samo izvesten prirastek, vse ostalo je hipertrofija. Po vojni se je trgovski stan tako pomnožil, da ni bil več v skladu tako z narastkom prebivalstva, kakor tudi niso potrebe prebivalstva v taki meri zrasle, kakor se je povečala trgovina. Tudi volumen trgovinskega obrata se ni toliko povečal.

Ena najbolj priljubljenih oblik trgovskega in industrijskega udejstvovanja v podjetnosti je danes v času diskreditirane delniške družbe gotovo družba z omejeno zavezo. Zato je važna statistika novoustanovljenih d. z. o. z., ki jo v naslednjem priobčujemo:

	1927		1928		1929		1930	
	število	kapital	število	kapital	število	kapital	število	kapital
I. četrtletje	18	997	23	1.254	19	1.054	18	1.790
II. četrtletje	11	726	11	1.051	22	840	—	—
III. četrtletje	13	1.755	17	2.071	25	1.181	—	—
IV. četrtletje	15	852	11	1.530	23	2.330	—	—

Pripominjamo, da so vse glavnice v tisočih Din. Število novih ustanovljenih in v prvih treh mesecih t. l. registriranih družb je znatno kakor tudi kapitalije. Največja družba je imela letos glavnice 800.000 Din, kar je vsekakor lepa vsota. Lani je imela največja družba glavnic celo 1.000.000 Din.

Kakor je iz teh podatkov videti, je bilo lani gibanje manj živahno, oživelo pa je proti koncu leta in je tudi letos živahno, kar je znak za optimistično presojo bodoče konjunktore.

TO IN ONO

Gospodarsko zблиžanje balkanskih držav

Minister trgovine in industrije g. Juraj Demetrović je podal tajniku jugoslovanske zbornice v Solunu g. dr. Dragoslavu Mihailoviću povodom njegovega bivanja v Beogradu naslednjo izjavo:

Ideja gospodarsko - kulturnega in političnega zблиžanja balkanskih narodov dobiva od dne do dne večjo važnost. Politiki, kakor ekonomisti se bavijo z njo. V zadnjem času so začeli to idejo podpirati tudi grški politični krogi. Pri nas pa se je misel balkanske zveze še pred nedavnim časom približevala udejstvovanju. Avstrija je tedaj nasprotovala srbsko-bolgarski carinski uniji. Mednarodna konferenca za carinsko premirje v Ženevi je pokrenila, čeprav indirektno, ponovno to vprašanje. Razpravljajoč o sredstvih za gospodarsko rešitev Evrope, je prišla konferenca na idejo, ustvariti regionalne sporazume med

posameznimi skupinami evropskih držav. Regionalni sporazum, za nas na vzhodu Evrope, bi bila predvsem balkanska gospodarska zveza. Nepobitna je korist gospodarske zveze med balkanskimi narodi. Zveza bi ustvarila iz vseh balkanskih držav velik ekonomski teritorij, z več nego 40 milijoni konzumentov. Posledica tega bi bila razširitev notranjega tržišča vsakega člana te unije, ustvarjajoč v poljedelstvu in industriji balkanskih držav nove perspektive za napredek. To velja prav posebno za grško industrijo in jugoslovansko poljedelstvo, ki se med seboj vzajemno spopolnujeta.

Treba je samo neumorno delati na realizaciji balkanske gospodarske zveze, a to se ne bi moglo izvršiti brez predhodnega vzajemnega spoznavanja balkanskih narodov, iz katerega mora slediti večje zaupanje v medsebojnih odnošajih.

Pripravljanje tega pa zahteva mnogo študija o gospodarskih možnostih in njih izkoriščanju, kakor tudi živahnejše kulturne stike.

Sumarni statistični pregled o nanovo osnovanih trgovinskih, industrijskih in obrtnih firmah v Sloveniji tekom l. 1924—1929

V področju Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani je bilo osnovanih trgovskih firm v letih: leta 1924 1782, l. 1925 1574, l. 1926 1390, l. 1927 1436, l. 1928 1528, l. 1929 1477, skupaj 9187.

Industrijskih podjetij je bilo osnovanih v letih: leta 1924: kemična industrija 2, kovinska industrija 4, lesna industrija 2, sladkorni izdelki 1, tekstilna industrija 1, razna 2, skupaj 12.

Leta 1925: kovinska industrija 1, lesna industrija 3, tekstilna industrija 2, steklena industrija 1, skupaj 7.

Leta 1926: kemična industrija 3, kovinska industrija 1, lesna industrija 2, špirit 1, tekstilna industrija 4, skupaj 11.

Leta 1927: čevljarska industrija 1, kamnoseška industrija 1, kemična industrija 2, kovinska industrija 2, lesna industrija 1, sladkorni izdelki 1, slamniki 1, tekstilna industrija 1, tisarne 1, sadni soki 1, skupaj 12.

Leta 1928: kovinska industrija 2, lesna industrija 2, papirna industrija 1, tekstilna industrija 2, usnjarska industrija 1, razna 2, skupaj 10.

Leta 1929: kemična industrija 2, lesna industrija 1, tekstilna industrija 4, usnjarska industrija 1, razna 2, skupaj 10. Vseh skupaj 62.

Obrtnih podjetij je bilo osnovanih v letih: leta 1924 1891, l. 1925 2123, leta 1926 2205, l. 1927 2354, l. 1928 2802, l. 1929 2788, skupaj 14.163.

Statistika stečajev v aprilu 1930

Jugoslovansko društvo za zaščito upnikov v Zagrebu je zabeležilo v mesecu aprilu t. l. 76 stečajev, napram 104 stečajem v istem razdobju preteklega leta, to je za 28 stečajev, oz. 27% manj.

Od teh odpade na Slovenijo in Dalmacijo 9 (lansko leto aprila 5), Srbijo in Črno goro 51 (90), Hrvatsko in Slavonijo 9 (7), Bosno in Hercegovino 1 (—), Vojvodino 7 (6).

Jugoslovanske železnice

Jugoslavija je imela 1. januarja 1930 — 6886 6 km normalnotirne in 2339 4 km ozkotirne proge. Število lokomotiv se je od leta 1922, ko jih je bilo 2294, zvišalo v letu 1929 na 2597,

število osebnih vagonov od 4381 na 5646 in število tovornih vagonov od 48.828 na 60.598.

Organizacija za izvoz deželnih pridelkov

V Beogradu se je ustanovila pred kratkim organizacija za izvoz deželnih pridelkov. Na podlagi zakona o izrednem kreditu za organizacije izvoza deželnih pridelkov je dalo ministristvo financ za namene te organizacije ministristvu trgovine in industrije izreden kredit 50 milijonov Din. Ministristvo trgovine in industrije je ustanovilo iz tega kredita Privilegirano delniško družbo za izvoz deželnih pridelkov kraljevine Jugoslavije. Nova družba uživa velike davčne in takse ugodnosti in je pod kontrolo vlade, ki ima v upravnem odboru svoje predstavnike.

Delniška glavica znaša 30 milijonov Din. Razdeljena je na 30.000 delnic po 1000 Din.

Namen družbe je plasirati poljske pridelke in izdelke po najboljših cenah in pogojih v inozemstvu. Družba bo prodajala predvsem komisijskim potom za račun zadrug in izvoznikov, ki so delničarji. Dajati in posredovati mora posojila na podlagi blaga in stremeti tudi, da postopoma izvede standardizacijo poljskih produktov.

Vzpenjača na Pohorje

V Mariboru se je ustanovila zadruga «Pohorska vzpenjača», ki ima namen zgraditi na Pohorju vzpenjačo in povečati s tem tujski promet. Računijo na leto s 60.000 zletniki, medtem ko jih pride že sedaj do 30.000. — Upravni stroški so proračunjeni na pol milijona dinarjev. dohodki pa na poldrugi milijon Din.

Koliko izda Amerika za reklamo

Po statističnih podatkih je izdala ameriška industrija in trgovina v letu 1929 — 565 milijonov dolarjev za reklamo. Od te vsote odpade samo na časopisne oglase 206 milijonov dolarjev. Posamezna podjetja so izdala za oglase ogromne vsote. Tako je izdalo n. pr. 23 velikih avtomobilskih tovarn za časopisno reklamo 64 milijonov dolarjev, 19 tobačnih tovarn 22 milijonov dolarjev, 98 tovarn za izdelovanje življenjskih potrebščin 20 milijonov dolarjev, 24 tovarn radio-aparatov in gramofonov 16 milijonov dolarjev itd.

DRUŠTVENE VESTI

Jubilant Jurij Verovšek

Dne 27. aprila t. l. je minilo šestdeset let, kar se je rodil kot sin ugledne ljubljanske rodbine veletržec g. Jurij Verovšek, brat znamenitega slovenskega gledališkega umetnika, pokojnega Antona Verovška. Slovenci smo v gospodarstvu še mladi in nimamo dolgoletnih tradicij, podedovanih iz roda v rod, pa zato s ponosom beležimo, da imamo v naši slovenski trgovski družini odlične može, ki z uspehom večajo slovenski trgovski sloves in ustvarjajo solidne temelje naši trgovini in našim trgovskim organizacijam.

Jubilant je služboval petnajst let v trgovini g. Kavška ter je tedaj kot trgovski sotrudnik skupno s svojimi tovariši osnoval pevsko društvo «Merkur», iz katerega je izšla prva slovenska trgovska organizacija, naše Trgovsko društvo «Merkur», ki šteje še danes g. Jurija Verovška med svoje odlične člane. Potem pa je prevzel kot skromen in neznamenit trgovski sotrudnik trgovino svojega šefa in jo je vodil od tedaj pod naslovom Schneider & Verovšek od uspeha do uspeha ter je tako pridobil svojemu podjetju s trdim, vestnim in žilavim delom, ki odlikuje tega našega slovenskega gospodarja, zaviden položaj in odličen sloves. Kot zaveden slovenski trgovec je znatno pripomogel, da je dobil gremij trgovcev v Ljubljani slovensko upravo pred davnimi leti, ko je bila moč nemške trgovine skoro nezlomljiva. Zdi se nam mnogokrat, da ima dandanes mlajša naša trgovska generacija le malo idealizma in malo nesebične stanovske požrtvovalnosti, medtem ko nam je dal starejši rod več takih mož in med njimi tudi našega jubilanta. Kljub obilim lastnim poslom se udejestvuje g. Jurij Verovšek v mnogih naših organizacijah ter bi posebno še omenili, da mine letos deset let, odkar upravlja, od ustanovitve Zveze trgovskih gremijev, zvezno blagajno kot vesten in marljiv blagajnik res vzorno in požrtvovalno.

Lepo in pravično je ocenil zasluge našega jubilanta naš društveni predsednik z naslednjo čestitko:

«Ko danes praznujete svoj 60letni jubilej v krogu svoje mnogo spoštovane rodbine, pristopam k velikemu krogu Vaših prijateljev in spoštovalcev tudi jaz ter prosim, da sprejmete moje prisrčne, iskrene in globokoobčutene čestitke ob tem znamenitem mejniku v Vašem življenju. Te moje čestitke spremljajo globokoobčutene želje, da bi Vam Bog dal v vedri in srečni bodočnosti udejestovati se s tako odličnim uspehom kakor v delapolni preteklosti. Slovenski gospodarji so srečni in ponosni, da imajo v svojih vrstah tako izvrstnega in tako sposobnega tovariša in vrstnika, kakor je gospod Jurij Verovšek. Ob svojem današnjem jubileju morete s ponosom gledati na velike uspehe svoje smotrene prizadevnosti. Naš trgovski naraščaj pa ima v Vašem vzgledu živo vzpodbudo, kako treba mlademu trgovcu delati in udejestvovati se, ako hoče, da se povzdigne od skromnih začetkov po svoji marljivosti in vnemi do blagostanja in veljave. Iz lastnega opazovanja mi je znano, kako je v vsakdanjem resnem, preudarnem in skrbipolnem delu rasel ugled in sloves Vašega lepega trgovinskega podjetja, pa sem kot predsednik Trgov-

skega društva «Merkur» tako kakor za svojo osebo srečen in vesel, da Vam morem danes na dan Vašega življenskega jubileja, ki je resnični praznik smotrenega in preudarnega dela, izrekati v resnici odkritosrčne čestitke in Vam od srca do srca želeči, da se dviga tudi v prihodnje Vaše lepo podjetje od uspeha do uspeha Vam v zadovoljstvo in veselje ter naši trgovini v čast in ponos. Od kar Vas imam čast poznati, sva se vedno dobro razumela, pa sem Vam danes hvaležen za marsikateri pameten in dober svet, ki ste mi ga dali v strokovnih stvareh, kadar sem se oglašal pri Vas. Želim Vam mnoga zdrava in srečna leta ter nekaljeno zadovoljstvo v zasebnem življenju in gospodarskem delu. Bog živi Vas in Vašo visokospoštovano gospo soprogo, ki Vas je tako zvesto in udano spremljala na strmi poti stvarilnega moža.

Blagovolite sprejeti iskreno zagotovilo mojega izbranega spoštovanja ter pristrčne pozdrave Vam vedno udanega

dr. Fran Windischerja.»

Tudi mi se iz vsega srca pridružujemo tej čestitki in kličemo: Še mnogo let naj nam ohrani jubilanta Vsemogočni v zdravju in zadovoljnosti!

Petdesetletnica zaslužnega člana našega društva

Dne 14. marca t. l. je praznoval g. Rus Josip, trgovec, tu, Ižanska c. 16, svoj petdesetletni jubilej rojstva. Kot dolgoletnemu vnetemu članu našega društva, ki je zlasti v pevskem odseku dolgo dobo neumorno deloval, nam je srčna potreba, izrekati mu ob tem znamenitem prazniku v njegovem življenju na tem mestu naše najboljše in pristrčne čestitke, katere spremljajo iskrene želje za nadaljno plodonosno delovanje v vedri bodočnosti. Na mnoga leta!

I. REDNA ODBOROVA SEJA TRGOVSKEGA DRUŠTVA «MERKUR» ZA SLOVENIJO V LJUBLJANI se je vršila v ponedeljek, dne 5. maja t. l. ob 20. uri v posvetovalnici Zveze trgovskih gremijev v Ljubljani. — V odsotnosti g. dr. Frana Windischerja je otvoril podpredsednik g. Jos. J. Kavčič sejo, pozdravil navzoče in ugotovil sklepčnost. — Poročal je, da nam je bilo na razne prošnje za podpore naklonjeno v društvene namene za tekoče leto od Zbornice TOI, Zveze trgovskih gremijev in Gremija trgovcev v Ljubljani po Din 5000—, od Kreditnega zavoda za trgovino in industrijo, tu, pa Din 2000—. Prigodom šestdesetletnice veletržca in posestnika g. Jurija Verovška, tu, je odposlal predsednik g. dr. Fran Windischer daljše pismo, v katerem je izražal v pristrčnih besedah svoje iskrene globokoobčutene čestitke ob tem znamenitem prazniku v življenju jubilanta. — Sledilo je zahvalno pismo in hkrati je nakazal g. Verovšek Din 5000— v društveni podporni fond. — Jubilanta smo uvrstili med svoje ustanovnike. — Glede konstituiranja odbora je omenil, da ostanejo funkcionarji v glavnem isti kot lansko leto z malimi spremembami. — Pri raznoterostih se je oglašil blagajnik g. Josip Krek ter poročal, da se je izplačalo pevcem Din 698— in godbenemu odseku Din 1000— za nabavo not. — Nato je povzel besedo zopet g. Jos. J. Kavčič ter predlagal, da se o društvenem inventarju, zlasti glasbenih instrumentov ter not, sestavi točen popis, s čimer se je odbor soglasno strinjal. — Končno je predlagal še g. Mirko Teršan, da bi se vložila na tukajšnji Gremij trgovcev prošnja za zborovanje trgovcev različnih strok, ki bi izrekli svoje mnenje in želje o sedaj na novo upeljal mestni uvoznini. Predlog je odbor sprejel, nakar je g. podpredsednik zaključil sejo ob 21. uri 20. minut.

Tajnik